

Impressie Werkconferentie Woonwijs: de weg naar zelfstandigheid

Programma Woonwijs, 23 november 2016

Gemeenten hebben als belangrijke opgave om zelfstandig wonen mogelijk te maken voor kwetsbare inwoners die ondersteuning nodig hebben. Om dit te realiseren zijn samenwerking en nieuwe vormen van wonen met zorg nodig. Gemeente Nieuwegein heeft met het programma Woonwijs het initiatief genomen om hier samen met partners invulling aan te geven. Door samen te werken met instellingen op het gebied van wonen, zorg en welzijn kunnen kennis en financiën gebundeld worden. Eerder dit jaar organiseerde gemeente Nieuwegein een inspiratiebijeenkomst en zogenaamde 'werkplaatsen'. Tijdens deze bijeenkomsten is veel informatie opgehaald om inzicht te krijgen in de opgave waar we voor staan. Het blijkt ook dat er al heel veel bruikbare concepten bestaan waar al in wordt samengewerkt door verschillende partijen.

In vervolg hierop organiseerden Nieuwegein samen met Houten op 23 november de werkconferentie Woonwijs: "De weg naar zelfstandigheid." Ruim 90 mensen namen hier aan deel: ervaringsdeskundigen, initiatiefnemers van wonen & zorgprojecten, de adviesraad sociaal domein en professionals van woningcorporaties, zorgorganisaties en regiogemeenten.

De middagvoorzitter **Rodney Weterings (Fraey)** heette iedereen welkom met de gevleugelde uitspraak: 'Fietsen uit stilstand vraagt altijd meer energie', waarmee hij opriep elkaar te leren kennen en afspraken te maken en zo in beweging te komen en te kunnen blijven. De conferentie is niet alleen een zoektocht naar nieuwe arrangementen en nieuwe vormen voor wonen en zorg maar ook een zoektocht naar elkaar. 'Als iedereen in de transformatie een andere richting volgt omdat je geen contact met elkaar maakt, dan gaan er dingen mis.'

Na deze aftrap werd de conferentie geopend door **wethouder Hans Adriani, wethouder wonen, woningbouw, zorg, welzijn in Nieuwegein en Michiel van Liere, wethouder jeugd en financiën in Houten**. Hans Adriani vertelde: 'Met het thema 'ouder worden en zorg' zijn we al behoorlijk op dreef, maar kwetsbaar zijn en wonen en zorg combineren, dat is voor gemeenten nog een nieuwe thema. Zeker in de transformatiebeweging die we met z'n allen willen maken. We hebben de afgelopen twee jaar wel onderstreept dat we zelfstandig wonen belangrijk vinden, in de wijk en in een inclusieve samenleving, maar we zijn het nog niet echt aan het doen.'

Michiel van Liere voegde daar aan toe. 'Ik denk dat het een uitdaging is het wonen en de zorg vanuit de gedachte van een inclusieve samenleving terug naar de wijken te brengen. Ik zie het als een saté-pan van wonen, zorg en welzijn waarmee we jeugd en volwassenen de mogelijkheid bieden in de wijk te blijven wonen. Wat centraal staat is de levensloop van de mens. Die heeft ook een wooncarrière. Voor de een gaat de weg rechtdoor, voor de ander niet. Voor de mensen met een beperking moet je daarvoor iets extra's

bedenken. Ook wij willen de kinderen die in instellingen ‘in de bossen’ verblijven graag terughalen naar de wijk. Daar heb je dan wel een infrastructuur voor nodig van gezinshuizen, pleeggezinnen en een netwerk daartussen’.

Martin Bleijenburg, adviseur en partner van Companen komt meegeven hoe de samenwerking in de praktijk vorm kan krijgen om (langer) zelfstandig wonen te realiseren. Hij benadrukte de wens om in die samenwerking de klant centraal te stellen, elkaars taal te spreken en de kaarten open op tafel te leggen. En kijk ook vooral om je heen, was zijn tip, naar de initiatieven die er al zijn en kijk dwars door de sectoren van zorg heen. Dat biedt kansen! Zo schetste hij het voorbeeld van intramurale voorzieningen die leegkomen waarin verrassende combinaties zijn ontstaan van studenten en ouderenzorg. Zijn andere voorbeeld kwam uit Zwolle: een tijdelijke woonvorm waarin mensen uit de zorg, statushouders en gescheiden mensen op een plezierige wijze met elkaar samenleven. Martin hield verder een pleidooi om nieuwe toetreders ruim baan te geven. ‘Over de aanbieders met een persoonsgebonden budgetfinanciering wordt vaak gezegd dat zij een wildwest vertegenwoordigen, maar dat is in mijn ogen absoluut niet zo. Zij komen vaak met verfrissende, nieuwe ideeën waar we veel van kunnen leren.’

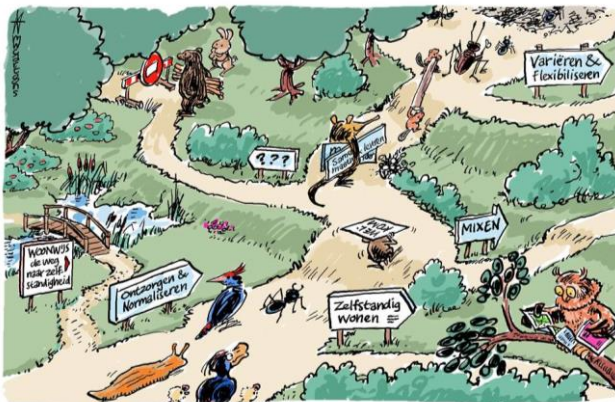
Mariëtte Verhoef, bestuurder van Spirit ging vooral in op de 16 tot 23-jarigen en dan met name de groep die in een minder veilige omgeving opgroeien. Voor die groep is 18 jaar worden en alles wat daarbij komt kijken niet zo makkelijk. ‘Ze zijn dan wel voor de wet volwassen’, vertelt Mariëtte, ‘maar in de praktijk vaak nog helemaal niet, maar moeten al wel keuzes maken rond werk, opleiding, zorgverzekering, studiefinanciering etc. GGZ-problematiek komt ook het meest voor bij mensen tussen de 10 en 20 jaar. De grootste oorzaak van overlijden in de groep rond de 18 is suicide. Vooral kinderen met een laag IQ en psychiatrische problemen zijn kwetsbaar.’

Mariëtte liet een film zien van Lisa die tijdelijk samen met een andere jongere bij Amanda, de hoofdbewoner in huis woont en op die manier leert zelfstandig te wonen en om te gaan met financiën en contact met familie en school. Dit is een van de oplossingen die Spirit heeft. Een andere oplossing is JIM (jouw ingebrachte mentor). ‘Dit is iemand die wanneer dat nodig is, naast een gezin of een kind komt te staan. Geen hulpverlener -want die komt en gaat- maar iemand die altijd bij hun blijft en weet wat er speelt, een echt maatje.’ Mariëtte moedigt iedereen aan door te gaan met het opnieuw inrichten van het aanbod en over de sectoren heen. Op dit punt is er volgens haar nog wel veel koudwatervrees, maar we moeten vooral de moed niet opgeven en dwars blijven denken.’

Erik Dannenberg, adviseur in jeugdhulp, zorg en wonen en voormalig voorzitter van de VNG-commissie 'Toekomst Beschermd Wonen' nam de aanwezigen mee in zijn visie op de transformatie wonen, welzijn en zorg, waarbij we meer moeten kijken naar talenten en participatie. We zitten volgens Erik nu op een schaaflsprong en gaan van een verzekeringsmodel, waarin je een recht claimde op alles wat in de polis staat en waar in de loop van de jaren van alles bijgekomen is, naar een model met een volstrekt ander paradigma: wat mankeer je en welke hulp past daarbij. Een verandering in welzijns- en zorgland die volgens Erik geen steen op de andere steen zal laten. We verlaten volgens hem het doelgroepenmodel en gaan naar een geografische oriëntatie -waar woon je en hoe kunnen we je daar houden- en gaan veel meer focussen op participatie dan op de beperking. De andere grote omslag is dat we veel meer gaan kijken naar een brede basisvoorziening voor iedereen in plaats van dat iedere doelgroep naar een eigen specialistische voorziening gaat. 'We moeten weer terug naar een inclusieve maatschappij waar iedereen erbij hoort, iedereen ertoe doet en weer mee kan doen', zei Erik. Hij gaf wel een waarschuwing af bij het inclusionsmodel. 'Het gaat mis als je kwetsbare kinderen in scholen en kwetsbare mensen in woonwijken plaats zonder dat je dat goed faciliteert. Dit lukt alleen als je ervoor zorgt dat de sterkste de zwakste faciliteert.'

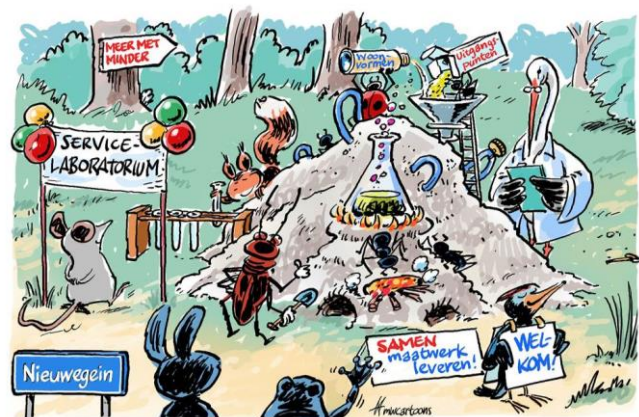
Programmamanager Woonwjs, Irma van den Heuvel vertelde: 'In Woonwjs zoeken we naar nieuwe vormen van wonen en zorg en hulp in de wijk. Nieuwe vormen die voorkomen dat (zware) zorg nodig is en die zelfstandig wonen mogelijk maken. Als we residentiele zorg willen afbouwen, dan moet daarvoor in de plaats een variatie aan andere, kleinschalige woonvormen komen. Met voor kinderen en ouders pleeggezinnen en gezinsvormen en buurtgezinnen in de wijk en voor (jong) volwassenen zelfstandig woonruimtes, bij elkaar in een pand of bij elkaar in een buurt. En waar het kan in een mix van mensen, van dragende en vragende inwoners en van wonen, ontmoeten en participatie. Door ook tijdelijk wonen aan te bieden, kan de woningmarkt flexibeler inspelen op vragen van spoedzoekers; mensen die snel woonruime nodig hebben

al dan niet met ondersteuning. Een belangrijke opgave ligt bij de instroom en uitstroom van het beschermd wonen. Vanaf 2020 is de gemeente daarvoor verantwoordelijk. Het gaat dan niet alleen om betaalbare woningen maar ook om participatie en een zachte landing in de wijk.'

Tot slot introduceerde Irma de zogenoemde "service labs" waarin met alle partners vanaf 2017 initiatieven en ideeën verder worden uitgewerkt en ruimte is om nieuwe concepten te laten ontstaan.

Irma sloot haar presentatie af met een film over de Saffier, een verzorgingshuis In Utrecht waarin naar volle tevredenheid van iedereen een mix woont van ouderen, studenten en jongeren vanuit de jeugdhulp (Youké).

Paneldebat Werkconferentie Woonwjs 23 november 2016

Deelnemers:

Peter Snoeren, wethouder Jeugd gemeente Nieuwegein
Jocko Rensen, wethouder Welzijn, Wmo, Volkshuisvesting gemeente Houten
Hans Adriani, wethouder Wonen, Zorg, Welzijn gemeente Nieuwegein
Jan Jans, directeur Leger des Heils
Nienke Meeder, accounthouder Youké
Ingrid van der Berkmortel, Locatiehoofd Lister
Jan Poppe, ervaringsdeskundige (zoon met autisme)
Ria Smink, ervaringsdeskundige GGZ
Marcel Petersen, Woningcorporatie Portaal

Inclusie /mix van groepen en functies?

In het debat ter afsluiting van de werkconferentie kwam een waaier aan onderwerpen op tafel, maar het hoofdonderwerp was mixen. Het mixen van groepen, dragende en vragende bewoners en van functies. Is dat een goed idee? Woont straks iedereen die zorg nodig heeft gemixt met andere mensen in een wijk? 'Ik herken het verhaal', zei Jan Poppe. 'Ik zie ook dat door mensen uit elkaar te trekken ze ook vergelijkbaar gedrag gaan vertonen.' 'Die mixgedachte trickerde mij ook wel,' vertelde Ria Smink. Ik heb ook kinderen die naar het speciaal onderwijs moesten. Daarmee werden ze gelijk uit de buurt gehaald, een beetje verbannen eigenlijk. Ik ben voor inclusie.'

Nienke Meeder sluit daarbij aan: 'Ik denk dat je kansen moet bieden en vanuit talenten moet kijken welke jongeren in een normale setting goed tot hun recht komen. Kinderen moeten gewoon naar de school om de hoek kunnen, ze hoeven niet omdat ze bijzonder zijn, ergens anders naartoe met het busje.' Haar collega, Ton van Rijswijk die in de film over de Saffier te zien was, viel haar hierin bij. 'De jongere uit de film heeft het een en ander meegenomen uit zijn verleden en woont nu tussen studenten en ouderen in een voormalig verzorgingshuis. Hou dat soort jongeren zo kort mogelijk bij elkaar en zorg dat ze zolang mogelijk gemixt, gemengd, gespikkeld wonen met anderen'.

Marcel Petersen vertelde dat de bewoners van het verzorgingshuis de Saffier eerst best sceptisch waren, maar dat die zijn bijgedraaid. 'Ik ben voor zoveel mogelijk met z'n allen meedoen en elkaar niet uitsluiten': zegt hij.

Hans Adriani wilde enige nuancering aanbrengen: 'Laten we nou niet doen of we morgen met een toverstafje iedereen gemixt hebben. Erik Dannenberg sprak over terugvalmomenten van mensen die verhuizen vanuit de verblijfszorg. De uitdaging zit daarom niet zozeer in het zo snel mogelijk mixen, maar meer in het morgen beginnen dat er geen instroom meer komt in de gesepareerde voorzieningen. En als we dat willen moeten er morgen plekken in de wijk zijn waarvan de mensen in de wijk zeggen, daar kunnen we met vertrouwen inclusie organiseren voor mensen met een hulpvraag.'

Jocko Rensen ziet kleinschalige initiatieven in Houten ontstaan van ouders die ook een inclusieve samenleving willen en die ook willen dat hun kind gezien wordt. Daarvoor moet je in eigen huis je beleidsvelden goed aan elkaar verbonden hebben, zegt hij, zodat de inwoner niet te maken krijgt met een tweekoppig monster: een warme medestander voor het initiatief maar een tegenstander als het gaat over de hoogte van de grondkosten. Jocko zegt met nadruk dat voor een inclusieve samenleving niet alleen de professionals met elkaar moeten praten, maar ook het gesprek moeten hebben met de inwoners. De inwoners zijn volgens hem het cruciale onderdeel.

Rodney Weterings trok uit het debat de conclusie dat mixen gewenst en nuttig is. 'Kinderen en volwassenen worden er beter van, zorgarrangementen worden effectiever en vermoedelijk ook goedkoper.'

Waarom zien we over vijf jaar het resultaat van de afbouw van de residentiële zorg?

Met de inclusiegedachte veranderen de woon- en zorgarrangementen, maar verandert ook de professionaliteit van de medewerkers? Hoeveel tijd krijgen betrokken partijen voor het maken van die beweging? Waarom kunnen we zien dat voor de jeugd vooruitgang is geboekt met de ombouw van de residentiële zorg. In vijf jaar tijd 50 procent, vraagt Rodney Weterings.

Peter Snoeren stelt dat dit niet een kwestie is van tijd en afdwingen. 'We moeten de weg gaan bewandelen met in ieder geval een beschrijving van de horizon: dat we iedereen met zijn eigen talent willen laten functioneren: zo zelfstandig mogelijk in deze samenleving. Dat is het ultieme doel en daaraan moeten we gezamenlijk werken. Daarvoor moeten we creatief zijn in woonvormen, maar ook in denken. En proberen uit de hokjes te komen.'

Jan Jans stelt dat vooral voorkomen moet worden dat mensen in de residentiële zorg terechtkomen. 'Hoe kun je mensen in de wijk houden? En als het even niet gaat, daar toch opvangen? Want dan gaat het vaak mis. Wij hebben daarvoor de Pitstop aangeboden. Daar kun je in de wijk even bij ons wonen. Je gaat er even in en we zorgen met inzet van vrijwilligers dat je weer terug kunt in de wijk.'

'Volgens mij is dat dat het hele verhaal: de verbinding tussen informele en formele zorg', sluit Jocko Rensen hierop aan. 'Wij hebben de Krachtfabriek in Houten die een broedplaats vormt en waar een verbinding tot stand komt tussen de informele en professionele zorg. Dat is een succes. Daar komen alle mensen uit onze samenleving. Het wordt mij warm om het hart als ik dat soort bewegingen en die verbindingen zie.'

Nienke Meeder sluit daarbij aan maar zegt te merken dat de gemeenten het vaak heel spannend vinden om de informele zorg erbij te betrekken als het gaat om veiligheid rondom jongeren. Het zeggen en doen zijn kennelijk nog twee verschillende dingen.

Hoe neem je de burger mee?

Een derde onderwerp van het debat gaat over de vraag hoe je de burger meeneemt in het verhaal van de inclusieve samenleving. Hoe vaak communiceert de gemeente met inwoners over dat inclusieverhaal? En hoe communiceer je daarover?

Jan Poppe: 'Een van de uitdagingen die ik zelf ervaar is als ik een verandering wil in het systeem, de maatschappij en het toekomstperspectief van mijn zoon dan ben ik op dit moment heel erg veel zelf bezig. Ik zoek en bouw wel netwerken maar ik voel mij in mijn eentje. Hoe kan de gemeente faciliteren dat het van een groepje van twee het een groepje van zes of meer wordt. Zodanig dat er wat gaat gebeuren.'

De gemeente zou een aantal woningen beschikbaar kunnen stellen voor vijf of zes mensen met autisme en met wat hulp van de GGZ en dan kijken hoe het gaat, is een suggestie uit de zaal.

Hans Adriani zegt zich wel te herkennen in die vraag over de communicatie over inclusie maar zegt daar direct bij dat de discussie waar de gemeenten nu voor staan wel wat verder gaat. 'Je moet als overheid zorgen dat de sterkste in de wijk, de zwakste in de wijk ook kan beschermen. We moeten zoveel hulpstructuren naar de wijk toebrengen dat binnen zo'n minisamenlevinkje de sterkste, de zwakste in de wijk kan helpen'.

Rol van de corporaties in de opgaves

Rodney Weterings vraagt zich af of de corporaties de komende tijd in staat zijn te leveren? Inclusie, kleine betaalbare eenheden, al dan niet tijdelijk met eigen huurcontracten en met daaraan vast een mix aan arrangementen.

Marcel Petersen zegt dat de corporaties zich bewust zijn van de opgave en daar ook druk mee bezig zijn. Portaal werkt bijvoorbeeld samen met Lister bij een kantoortransformatie en met Zorgspectrum zijn de corporaties bezig met langer zelfstandig wonen voor ouderen. De Saffier en Majella, een ander

woonproject in Utrecht, zijn ook mooie voorbeelden van inclusie, van een mix van dragende en vragende bewoners.

Hartenkreten!

Op verzoek van Rodney Weterings volgden tot slot van het debat nog wat hartenkreten uit het panel en de zaal:

- Betaalbare huisvesting voor de doelgroep!
- Onbekend maakt onbemind! Laat elkaar goede voorbeelden zien!
- Gebruik leegstaande ruimte!
- Realiseer in 2017 nieuwe woonvormen zodat mensen niet meer voor zorg de stad uit hoeven!
- Geef ervaringsdeskundigen letterlijk en figuurlijk ruimte!
- Biedt senioren ruimte om hun te groot geworden woningen te delen!
- Ga nog verder met ontschotten!

Van de werkconferentie is een integraal verslag beschikbaar. Heeft u daarin interesse? Stuur ons dan een mail : woonwijs@nieuwegein.nl of neem contact op met Irma van den Heuvel, programmamanager Woonwijs (06-22446383).